

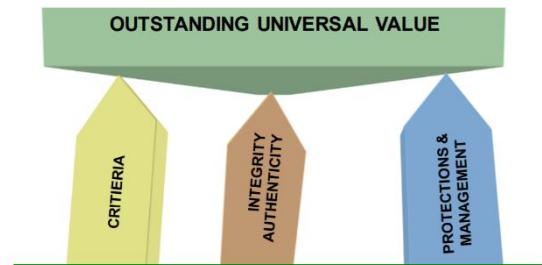
Informatieblad Werelderfgoed Waddenzee

Toelichting bij de presentatie van de Nederlandse Unesco Commissie op 8 september 2020 tijdens de kennismakingsbijeenkomst van het wetenschappelijk panel 'Hand aan de Kraan'

Werelderfgoed de Waddenzee (NL/DE/DK)

N53 31 43 E8 33 22
Date of Inscription: 2009
Extension: 2014
Minor boundary modification inscribed year: 2011
Criteria: (viii)(ix)(x)
Property : 1,143,403 ha
Ref: 1314ter

Bron: <https://whc.unesco.org/en/list/1314/>

Internationale statussen: Werelderfgoed, Man and Biosphere (DE), Ramsar en Natura 2000 gebied.

Het Werelderfgoed Verdrag

In 1972 kwam het Unesco Werelderfgoedverdrag tot stand. Het verdrag zet zich in voor de bescherming van het natuurlijk en cultureel erfgoed van de wereld. Bij het verdrag zit ook een lijst met natuurlijke en culturele erfgoederen die onvervangbaar zijn en van betekenis voor de mensheid als geheel. Dit is de Werelderfgoedlijst. Inmiddels hebben ruim 190 lidstaten het Werelderfgoedverdrag ondertekend. Met de ondertekening committeren de lidstaten zich aan het behoud van erfgoed van uitzonderlijke universele waarde voor de wereld. Door specifieke erfgoederen te nomineren beloven lidstaten zorg te dragen voor het behoud ervan voor huidige en toekomstige generaties. Het Werelderfgoedcomité besluit over nieuwe inschrijvingen op de Werelderfgoedlijst. In 2019 stonden 1121 locaties op de lijst, bijna 300 daarvan zijn natuurgebieden. De Waddenzee is daar één van.

De verklaring van Uitzonderlijke Universele Waarde (OUV)¹

Originele tekst (Bron: Unesco)

The Wadden Sea is the largest unbroken system of intertidal sand and mud flats in the world, with natural processes undisturbed throughout most of the area. The 1,143,403 ha World Heritage property encompasses a multitude of transitional zones between land, the sea and freshwater environment, and is rich in species specially adapted to the demanding environmental conditions. It is considered one of the most important areas for migratory birds in the world, and is connected to a network of other key sites for migratory birds. Its importance is not only in the context of the East Atlantic Flyway but also in the critical role it plays in the conservation of African-Eurasian migratory waterbirds. In the Wadden Sea up to 6.1 million birds can be present at the same time, and an average of 10-12 million pass through it each year.

Inschrijvingscriteria

Originele tekst (Bron: Unesco)

Criterion (viii): The Wadden Sea is a depositional coastline of unparalleled scale and diversity. It is distinctive in being almost entirely a tidal flat and barrier system with only minor river influences, and an outstanding example of the large-scale development of an intricate and complex temperate-

¹ Outstanding Universal Value means cultural and/or natural significance which is so exceptional as to transcend national boundaries and to be of common importance for present and future generations of all humanity."

climate sandy barrier coast under conditions of rising sea-level. Highly dynamic natural processes are uninterrupted across the vast majority of the property, creating a variety of different barrier islands, channels, flats, gullies, saltmarshes and other coastal and sedimentary features.

Criterion (ix): The Wadden Sea includes some of the last remaining natural large-scale intertidal ecosystems where natural processes continue to function largely undisturbed. Its geological and geomorphologic features are closely entwined with biophysical processes and provide an invaluable record of the ongoing dynamic adaptation of coastal environments to global change. There are a multitude of transitional zones between land, sea and freshwater that are the basis for the species richness of the property. The productivity of biomass in the Wadden Sea is one of the highest in the world, most significantly demonstrated in the numbers of fish, shellfish and birds supported by the property. The property is a key site for migratory birds and its ecosystems sustain wildlife populations well beyond its borders.

Criterion (x): Coastal wetlands are not always the richest sites in relation to faunal diversity; however this is not the case for the Wadden Sea. The salt marshes host around 2,300 species of flora and fauna, and the marine and brackish areas a further 2,700 species, and 30 species of breeding birds. The clearest indicator of the importance of the property is the support it provides to migratory birds as a staging, moulting and wintering area. Up to 6.1 million birds can be present at the same time, and an average of 10-12 million each year pass through the property. The availability of food and a low level of disturbance are essential factors that contribute to the key role of the property in supporting the survival of migratory species. The property is the essential stopover that enables the functioning of the East Atlantic and African-Eurasian migratory flyways. Biodiversity on a worldwide scale is reliant on the Wadden Sea.

Verantwoording integriteit

Originele tekst (Bron: Unesco)

The boundaries of the extended property include all of the habitat types, features and processes that exemplify a natural and dynamic Wadden Sea, extending from the Netherlands to Germany to Denmark. This area includes all of the Wadden Sea ecosystems, and is of sufficient size to maintain critical ecological processes and to protect key features and values.

The property is subject to a comprehensive protection, management and monitoring regime which is supported by adequate human and financial resources. Human use and influences are well regulated with clear and agreed targets. Activities that are incompatible with its conservation have either been banned, or are heavily regulated and monitored to ensure they do not impact adversely on the property. As the property is surrounded by a significant population and contains human uses, the continued priority for the protection and conservation of the Wadden Sea is an important feature of the planning and regulation of use, including within land/water-use plans, the provision and regulation of coastal defences, maritime traffic and drainage. Key threats requiring ongoing attention include fisheries activities, developing and maintaining harbours, industrial facilities surrounding the property including oil and gas rigs and wind farms, maritime traffic, residential and tourism development and impacts from climate change.

Samenvatting afspraken met Unesco en ontwikkelingen t.a.v. gasboringen Waddenzee

Op basis van het nominatiedossier bij inschrijving op de Werelderfgoedlijst is afgesproken dat nieuwe boringen binnen het gebied niet zijn toegestaan, wel daarbuiten, mits het erfgoed niet wordt aangetast. Voor boringen zijn vergunningen verplicht, in lijn met de Natuurbeschermingswet. De afspraak met Unesco is dat deze boringen en de impact strikt gemonitord moeten worden, zodat de 'qualities of the Wadden Sea' niet verslechteren. Het Werelderfgoedcentrum heeft schriftelijk aan de Nederlandse Unesco Commissie laten weten dat de lidstaat Nederland zich heeft gecommitteerd aan het vermijden van alle soorten negatieve impact op het werelderfgoed. Tijdens de evaluaties van 2009, '11 en '14 werden IUCN en het Werelderfgoedcentrum op basis van de aangeleverde data en

toezeggingen voldoende gerustgesteld dat de gasboringen geen onomkeerbare impact hadden op de OUV. Echter, recent ontvangen informatie schetst een ander beeld. Dit baart zorgen. Het Werelderfgoedcentrum en IUCN wachten nog op een schriftelijke reactie van Nederland. Op basis van deze informatie wordt bepaald of de zorgen onder de aandacht van het Werelderfgoedcomité gebracht worden in de vorm van een *State of Conservation Report*.

TOELICHTING

Afspraken in het Werelderfgoed nominatiedossier

Boren op land mag, maar nieuwe boringen mogen niet binnen het werelderfgoedgebied en alleen op land. Sinds 1989 wordt er binnen de grenzen geboord. Vlak voor het indienen van het nominatiedossier zijn er nieuwe vergunningen aangevraagd. Deze zijn toegekend op voorwaarde dat de boringen goed gemonitord worden en geen verslechtering van de kwaliteit van het gebied veroorzaken *“In the Dutch Wadden Sea there is one site for the exploitation of natural gas: Zuidwal. All other production sites are located outside the nominated property, but the wells or reservoir may extend under it. In the Dutch Wadden Sea new exploration and exploitation of gas is only permitted from sites on land and from existing platforms in the North Sea coastal zone outside the nominated property. However, it is agreed that new exploration drilling and new production installations will not be permitted in the future in the Dutch part of the nominated property. As a consequence, new production from under the Wadden Sea will have to be developed from the mainland, the islands or the North Sea coastal zone”*.

Wat staat er in het nominatiedossier over vergunningen die al waren gegeven

“More to the east, permits were recently granted for three additional exploitation sites adjacent to the Wadden Sea, Moddergat, Vierhuizen and Lauwersoog, for production of gas under the nominated property. These permits were granted after a comprehensive decision-making process, including a full impact assessment procedure. Production is allowed within the limits of the resilience of the Wadden Sea to compensate sea level rise by natural sedimentation. Gas production within strict permit conditions will not deteriorate the qualities of the Wadden Sea. Both subsidence and the ecological development will be followed by a strict monitoring program. The exploitation has been permitted on the condition that the production will not adversely affect the nominated property”.

Afspraken met de lidstaat bij inschrijving

Het indienen van een nominatie en de inschrijving van het erfgoed op de Werelderfgoedlijst houdt in dat de lidstaat zich committeert aan het zekerstellen van de OUV. Bovendien moeten negatieve invloeden op de kernwaarden van het erfgoed worden geminimaliseerd. In het geval van de Waddenzee wordt daaronder ook verstaan de impact die het winnen van grondstoffen heeft, zoals olie en gas. Deze toezegging van de drie lidstaten is te raadplegen op de website van het Werelderfgoedcentrum en is vastgelegd in het nominatiedossier:

<https://whc.unesco.org/uploads/nominations/1314bis.pdf>

Het Werelderfgoedcentrum benadrukte in een schriftelijke reactie aan de Nederlandse Unesco Commissie dat het hierbij gaat om het vermijden en niet het verzachten van negatieve invloeden.

“This means that any impacts on the OUV from existing gas extraction or salt mining should be avoided (not mitigated).”

Tussentijdse monitoring door IUCN

Sinds de inschrijving van de Waddenzee op de Werelderfgoedlijst in 2009 heeft het adviesorgaan van Unesco, IUCN, olie- en gasexploratie en winning geïdentificeerd als grote bedreigingen van de Uitzonderlijke Universele Waarde van het gebied.

IUCN heeft drie technische evaluaties uitgevoerd (2009, 2011 en 2014), te raadplegen via: <https://whc.unesco.org/en/list/1314/documents/>

Op basis van de aanbevelingen die IUCN deed, heeft het Werelderfgoedcomité verschillende besluiten genomen. Deze zijn terug te vinden in:

2014	38COM 8B.13	Wadden Sea (DE/NL/DK)
2011	35COM 8B.47	Natural Properties - Examination of minor boundary modifications (DE/NL)
2009	33COM 8B.4	Natural properties - New Nominations - The Wadden Sea (DE/NL)

IUCN Evaluatie over gaswinning (sectie 4.4.3, p.23, 2009)

De vraag naar de effecten van gaswinning werd tijdens het evaluatieproces door IUCN ter sprake gebracht. Op dat moment was IUCN tevreden met de door de lidstaten verstrekte gegevens en toezeggingen.

“The main impact, resulting from the exploitation of gas resources adjacent to the Dutch part of the nominated property is subsidence of the seabed. The potential impact due to subsidence has been monitored by an Independent Scientific Panel since 1963 when the production commenced. No significant losses of natural values have been found and subsidence of tidal flats was fully compensated by natural sedimentation. Salt marshes are still increasing in height due to sedimentation”.

Echter,

Uit communicatie met het Werelderfgoedcentrum blijkt dat de recente informatie van derden bij het Werelderfgoedcentrum in Parijs vragen oproept. Onder meer of de gecombineerde effecten van de bodemdaling als gevolg van gaswinning en zoutwinning in combinatie met zeespiegelstijging als gevolg van klimaatverandering risico's vormen en mogelijk de OUV aantasten? Ook gaf een medewerker bij het Werelderfgoedcentrum te kennen dat men zich afvraagt of het huidige controlesysteem toereikend is om de besluitvormers naar behoren te kunnen informeren. De Nederlandse overheid is gevraagd hierop te reageren.

Recente ontwikkelingen en zorgen door Unesco geuit over effectiviteit ‘Hand aan de kraan-principe’ en zeespiegelstijging

De Nederlandse Unesco Commissie heeft navraag gedaan bij het Werelderfgoedcentrum over recente communicatie met de Rijksoverheid over de gasexploratie en winning in het Waddengebied. Het Werelderfgoedcentrum heeft het volgende geschreven:

“In 2019, the World Heritage Centre received third party information expressing concerns the impact of gas exploration and production on the subsidence of the seabed combined with sea level rise as a result of climate change. This information was sent to the State Party in line with Paragraph 174 of the Operational Guidelines. In its reply dated 8 October 2019, the State Party of the Netherlands states that “according to the results of the continuous monitoring programs in place, the existing mining operations underneath the Wadden Sea do not compromise the Outstanding Universal Value of the property.”

However we note that in the report “Mogelijke gevolgen van versnelde zeespiegelstijging voor het Deltaprogramma” which was annexed to the reply letter, it is questioned if a with an increased rise in sea levels, the current sedimentation levels will be sufficient to compensate the subsidence in addition to the sea level rise.

On January 28, 2020, the World Heritage Centre received further information from the same third party, presenting additional information and referring to concerns expressed by the Dutch Environmental Impact Assessment Commission expressing concerns about the adequacy of the current monitoring system to inform decision making. This information was forwarded to the State Party on February 25, 2020, in line with Paragraph 174 of the Operational Guidelines. To date, no reply has been received from the State Party”.

Vervolgstappen

“The World Heritage Centre and IUCN are concerned that the combined impact of sea level rise and seabed subsidence could affect the OUV of the property and hope to receive further information from the State Party in response to our letter dated February 25 2020. The World Heritage Centre and IUCN will evaluate this information once it is received and based on this assessment decide if these concerns should be reported to the World Heritage Committee through the State of Conservation reporting process.”

Het Werelderfgoedcentrum en het Werelderfgoedcomité hebben tot op heden geen uitspraken gedaan over het ‘Hand aan de kraan’-principe. Het Werelderfgoedcentrum stelt in een schriftelijke reactie: *“We are waiting for additional information from the State Party on the adequacy of the monitoring system in response to our letter of February 25 2020. The need to further review the issue of the impacts of sea bed subsidence, including the possibility of bringing the issue to the attention of the World Heritage Committee will be based on an assessment of the information to be provided by the State Party of The Netherlands.”*